

Hvad har under de senare åren gjorts och hvad bör ytterligare göras för att...

Fries, Theodor Magnus,

12 H Br.

National Library
of Sweden

Hvad har under de senare åren gjorts och hvad bör ytterligare göras för att befordra den inhemska fruktträdsodlingen?

Anförande vid Landtbruks-Akademiens sammanträde den 21 september 1885

af *Th. M. Fries.*

(Aftryck ur Landtbruks-Akademiens Handlingar och Tidskrift för år 1885.)

Då jag, derom anmodad, tager ordet för att inleda behandlingen af den fråga, som blifvit uppställd såsom öfverläggningsämne vid dagens sammankomst, anhåller jag att genast få betona, att hvad jag kommer att anföra ingalunda kan göra anspråk på att belysa denna fråga i hela dess omfång. Detta torde ock vara, åtminstone i viss mån, ursäktligt, dels emedan densamma utan gensägelse är en af de allra viktigaste för främjande af trädgårdsskötseln i vårt land, dels emedan de synpunkter, hvarifrån den måste skärskådas, äro så många och olikartade, att den mig tillmätta tidens knapphet gör hvarje tanke på fullständighet omöjlig.

Frågan sönderfaller, så att säga, af sig sjelf i tvenne delar; den ena: *hvad har hittills (under senare tid) åtgjorts?*; den andra: *hvad är ytterligare att göra till befrämjande af den inhemska fruktträdsodlingen?* Då vi nu först taga den förra i närmare skärskådande, visar det sig genast, att det ej är från ett enda, utan från flera håll, som åtgärder blifvit vidtagna till det föresatta målets vinnande.

Först torde härvid böra beaktas, hvad af *Staten* blifvit åtgjort, dels genom penningeanslag, dels på lagstiftningsväg. Beträffande de förra kunna vi fatta oss helt kort, ty — om jag ej misstager mig — inskränka de sig till dels reseunderstöd åt en och annan, som önskat i utlandet förkofra sig i hortikultur, deri äfven inbegripet fruktträdsodling, dels och förnämligast till ett årligt anslag af 4,000 kronor till Svenska trädgårdsföreningen. Härigenom har det varit denna möjligt att upprätthålla trädgårdselevskolan å Rosendal, från hvilken efter tvåårig kurs årligen i medeltal utgått 15 lärjungar. Dessutom har af densamma till folkskolor och obemedlade landtbrukare fruktträd och andra växter gratis blifvit utdelade, i olika mängd under olika år. Under det sistförflutna (1884) ingingo deri 315 förädlade fruktträd, ett mindre parti fruktträds-vildstammar och ett större antal ympqvistar af ädlare fruktsorter. Hela utdelningen af olika slags träd, buskar och örter uppskattades till ett värde af 610 kronor.

På lagstiftningsväg har staten sökt att synnerligen kraftigt befrämja trädgårdssodlingen och dess spridande i vida kretsar öfver hela landet. Detta har skett genom att påbjuda dess införande såsom läroämne vid flera slags undervisningsanstalter. Sålunda finna vi i Kongl. Maj:ts nådiga stadgar för Ultuna och Alnarps landbruksinstitut af den 8 maj 1868 och den 25 februari 1859 »trädgårdsskötsel» anbefald såsom läroämne för såväl den högre (elev-), som den lägre (lärlings-) kursen. Likaledes föreskrifves i § 20 af Kongl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för de med understöd af statsmedel i riket inrättade landbruksskolor af den 13 april 1877, att undervisning skall meddelas jemväl i »Trädgårdsskötsel, de första begreppen om köksväxters odling samt frukt- och prydnadsväxters plantering, förädling och vård».

Dylika föreskrifter gälla emellertid ej endast skolor, som hafva till direkt uppgift att befrämja landtbruket och hvad dertill hörer. I Kongl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente rörande Folkskolelärare-seminarierna i riket af den 1 december 1865 föreskrifves i § 5, att undervisning äfven skall lemnas i »första grunderna af trädgårdsanläggning, insigt och öfning i blomsterodling, trädplantering och ympning samt i skötsel af hushållsväxter». Enligt Kongl. cirkuläret af den 31 maj 1878 är härtill anslaget en timma i veckan i hvardera af de tre högsta klasserna och dessutom minst 2 timmar i veckan »under den tid på året, som erbjuder tillfälle till trädgårdsarbeten.»

Afsigten med dessa stadganden ligger i öppen dag: bibringande af insigt i trädgårdsskötsel åt blifvande folkskolelärare, på det att dessa sedan måtte kunna deri undervisa folkskolans lärjungar och sålunda sprida kunskap härutinnan i vidsträcktaste mån öfver hela landet. Detta framgår ock af Kongl. Maj:ts förnyade nådiga stadga rörande folkundervisningen i riket af den 20 januari 1882, i hvilken bland annat föreskrifves, att »läroämnena i folkskola vare . . . samt trädgårdsskötsel och trädplantering, der lämpligt jordland dertill blifvit upplåtet» (kap. 3 § 12), äfvensom att »vid hvarje folkskola bör, så vidt sig göra låter, finnas ett till skolträdgård lämpligt jordland, och bör skolrådet tillse, att trädgården varder ordnad på ett för barnens undervisning i trädgårdsskötsel och trädplantering ändamålsenligt sätt» (kap. 7 § 56), hvarjemte ock stadgas, att skollärarens planteringsland skall »noga afskiljas från skolträdgården».

I samband med dessa rörande folkskolan gällande föreskrifter bör påpekas, att — egendomligt nog — trädgårdsskötsel saknas bland de ämnen, i hvilka enligt Kongl. kungörelserna af den 11 sept. 1877 och den 16 juni 1875 undervisning skall meddelas i fortsättningsskolor och högre folkskolor.

Frågar man nu efter resultaten af undervisningen i trädgårdsskötsel vid folkskolorna, så måste man sanningsenligt tillstå, att dessa icke hittills varit sådana, som det varit att önska och hoppas. Man behöfver blott besöka folkskoleträdgårdar i olika delar af landet för att snart nog finna, att dessa, såvida sådana ens blifvit anlagda, i de flesta fall befinna sig i

ett mycket otillfredsställande skick, och att särskildt fruktträdsodling i dem endast mycket sällan förekommer.

Vilja vi emellertid i detta afseende ej lita på vår subjektiva uppfattning, kunna vi för fullständigare uppgifters vinnande vända oss till folkskole-inspektörernas berättelser, af hvilka de senast offentliggjorda omfatta åren 1877—81. Hvad dervid genast ådrager sig uppmärksamheten är, att åtskilliga folkskole-inspektörer icke nämna ett ord om detta ämne och derigenom ådagalägga, att de sjelfva därför hysa likgiltighet.

Alla de öfrigas berättelser innehålla deremot förnämligast klagomål öfver bristande intresse — och detta hos kommuner, skolråd, skollärare, föräldrar och barn, dock minst hos dessa sistnämnda. Exempelvis må här anföras, hvad från några orter berättas.

Erkestiftet (Vaksala, Närdinghundra m. fl. kontrakt): »Med trädgårds-skötseln vid skolorna är det klenst bestämdt i allmänhet. Ännu sakna de flesta planteringsland, och mångahanda skäl förebäras för omöjligheten att kunna efterkomma påminnelserna att anskaffa sådana. Äfven der trädgårdsland finnes, dröjer det ofta åratals, innan man får det färdigt till barnens bruk, och har läraren ej sinne för saken, blir föga frukt och nytta jemväl af det uppbrukade landet. Vid lärareledigheter kommer undervisningen nästan alltid i lägervall, äfven der den förut ordentligen blifvit skött».

Strengnäs stift (Örebro, Glanshammars m. fl. kontrakt): »Trädgårds-skötsel står och stampar på samma ställe och kommer ej ur fläcken. Från kommunernas samt skolråds och deras ordförandes sida har denna undervisningsgren, i och för sig så nyttig och förädlande, ej den uppmuntran, som den borde ha att vänta».

Karlstad stift (Kils, Elfdals m. fl. kontrakt): »Planteringslanden, såsom de allmänt kallas, motsvara mycket sällan detta namn, utan utgöra vanligen potatishagar för lärarens bruk . . . Vid bestämmande af skolhusens plats har man ock ofta med synnerlig omsorg sökt hålla dem aflägsnade från hvarje odlingsbar jordlapp». I fortsättningen af samma berättelse klagas öfver obenägenhet för denna undervisning hos befolkningen och bristande intresse hos skolråden, hvarpå såsom belysande exempel omnämnes, att då inspektören af skolråden infordrat uppgift på planteringslandens ytvidd, stundom svarats: »derom har icke någon uppgift till skolrådet inkommit».

I denna tonart, om än med vexlande ord, gå de flesta af de afgifna berättelserna. Än klagas (från Erkestiftet), att »med 3 eller 4 undantag är denna undervisning, om den ens så kan kallas, öfverallt planlös och torftig»; än (från Lunds stift) framhålles, att det — beklagligt nog — i synnerhet är de *yngre* lärarne, som visa bristande håg och ifver; än (från Linköpings stift) omtalas, att »föräldrarna tycka illa vara, att deras barn få arbeta i skolträdgården»; än (från Skara stift) upplyses, att »särskilda för trädplantering och trädgårdsskötsel afsedda jordområden finnas, men begagnas mest af lärarne till potatisodling» o. s. v.

Särdeles talande äro några meddelade sifferuppgifter, bland hvilka här blott exempelvis må nämnas ett fåtal:

Linköpings stift (Skärkinds, Vikbolandets m. fl. kontrakt): trädgårdar finnas vid 78 skolor, men undervisning meddelas blott vid 48.

Vesterås stift (Domprosteriets, Munktorps m. fl. kontrakt): undervisning i trädgårdsskötsel lemnas blott åt 18,5 proc. af skolbarnen.

Vexjö stift (Kinnevalds, Albo m. fl. distrikt): af 224 inspekterade skolor lemnas undervisning i trädgårdsskötsel blott i 20, ehuru inspektören särskildt lagt lärarne detta på hjertat — och om dessa 20 upplyses, att i nästan hälften »undervisningen befinner sig på en mycket primitiv ståndpunkt».

Kalmar stift (Södra Möre kontrakt och Öland): undervisning lemnas i 10 af 62 folkskolor.

Visby stift: skoldistriktet äro 77, planteringsland finnas i 53, undervisning i ämnet i 34.

Mot hvad här blifvit anført skulle den anmärkningen måhända kunna riktas, att de folkskole-inspektörs-berättelser, ur hvilka ofvan lemnade utdrag äro hemtade, äro väl gamla, slutande med år 1881. Vi hafva dock anledning antaga, att några stora förändringar sedan dess ej egt rum, och vi stödja oss dervid på åtskilliga uttalanden, som äfven på sista tiden förekommit. Vi erinra i detta afseende om, huruledes vid det under sommarens lopp hållna mötet med erkestiftets presterskap deras chef kraftigt påpekade det bristfälliga skick, hvori undervisningen i trädgårdsskötsel vid folkskolorna befinner sig, och allvarligt lade de församlade på hjertat att verka för en snar förändring härutinnan. Vi erinra tillika derom, att — enligt tidningarnes berättelser — vid folkskoleläraremöten i olika delar af landet oförbehållsamt erkänts, att trädgårdsskötseln vid skolorna fortfarande är ytterst styfmoderligt behandlad, äfvensom att skollärarne på åtminstone några orter beklagat, att »der hemmansegare utgöra flertalet inom ett skolråd, det är nästan omöjligt att få några medel ens till anskaffande af mark för skolträdgård och mycket mindre till densammas plantering med fruktträd».

Taflan är, såsom vi sett, mörk, men det vore orätt att ej med glädje erkänna, att ljuspunkter ej alldeles saknas. På många ställen omtalas, att enskilda lärare utvecklat stort nit och rastlös verksamhet; från Dalarne framhållas jemväl tvenne lärarinnor, hvilka framför andra visat, »hvad intresse och ospard möda kunna uträtta». Ofta upprepas i de ofvan åberopade berättelserna, att erfarenheten visat, att om blott läraren är nitisk, så blifva barnen snart mycket intresserade, hvarjemte »hjelp från församlingens sida ej länge låter vänta på sig». Att intresset för trädgårdsskötsel såsom läroämne vid folkskolorna befinner sig i stigande, vitsordas från spridda delar af Vestmanland, Dalarne, Kalmar län, Skåne o. s. v. Trädskolor för uppdragande och förädling af fruktträd hafva vid enstaka skolor blifvit anlagda och bidragit till det nyvagnade intressets vidmakthållande. T. o. m. i de delar af Norrland, der klimatet lägger stora hinder

i vägen, har vid en och annan folkskola trädgård anlagts. Så t. ex. på 4 ställen i södra och östra Ångermanland, der »krusbär, vinbär och körsbär mogna, men äpplen blott å gynsamt läge». Den nordligaste skola, der undervisning i trädgårdsskötsel meddelas, är Haparanda folkskola.

Ännu en och dertill synnerligen viktig frukt af den — låt vara ännu alltför ringa — verksamheten i nu i fråga varande afseende på folkskolans fält skall i det följande framhållas.

I sammanhang med hvad staten åtgjort för trädgårdsskötselns och derigenom äfven fruktträdsodlingens befrämjande torde böra påpekas, att senaste Riksdag för sin del beslutat, att en tull af 10 öre pr kilogram skall sättas å från utlandet införda »friska frukter och bär samt grönsaker», äfvensom af 30 öre pr kilogram å »blommor, naturliga, friska eller torkade, ej hänförliga till apoteksvaror». Någon Kongl. förordning härom har ännu ej blifvit utfärdad¹. Det ligger i sakens natur, att några verkningar af detta tullskydd, hvad fruktträdsodlingen beträffar, icke kunna blifva märkbara förrän efter många års förlopp.

Vi öfvergå nu till de kommunala myndigheterna. Af dessa hafva *Landstingen* lemnat endast obetydligt till trädgårdsodlingens befrämjande, och det af den helt naturliga orsaken, att detta ansetts företrädesvis vara en hushållningssällskapens uppgift. Såvidt jag kunnat finna, hafva de af landstingen under sistförflutna 10 år lemnade anslagen endast varit följande:

i *Norrbottnens* län 1874—78 150 kr. årligen till befrämjande af trädgårdsskötsel och trädplantering vid folkskolor (en derå uppkommande besparing å 300 kr. lemnades 1876 till länets trädgårdsförening); 1879—80 ett årsanslag af 500 kr. till sagda förening mot skyldighet att kostnadsfritt lemna buskar och växter till folkskolorna i länet; 1881—82 ett reservationsanslag af 200 kr., 1883—85 af 300 kr. till reseunderstöd åt skol-lärare och lärarinnor, som under kortare tid på sommaren vilja åtnjuta kostnadsfri undervisning i träd- och blomsterodling vid trädgårdsföreningen i Luleå;

i *Vesterbottens* län ett 1883 för 5 år beviljadt anslag af 1,500 kr. till aflöning af en länsträdgårdsmästare;

i *Vesternorrlands* län åtminstone under någon tid bidrag till aflöning af en sådan;

i *Örebro* län ett 1877—81 lemnadt årligt anslag af 1,000 kr. till Örebro trädgårdsaktiebolag med vilkor, att till folkskolor växter skulle utdelas till ett värde af minst 60 kr.;

i *Kronobergs* län ett för 1884 beslutadt bidrag af 400 kr. och för 1885 af 600 kr. till länsträdgårdsmästares aflöning; samt

af *Kalmar läns södra* landsting för 1874—76 250 kr. till belöningar åt folkskolelärare (100 kr. åt en och 50 kr. åt trenne), som visat nit för undervisning i trädgårdsskötsel.

¹ Dessa tullsätser hafva numera vunnit nådig stadfästelse genom den nya tulltaxan af den 9 Okt. 1885.

(Tillägg under tryckningen).

Vida mer har, såsom naturligt är, af *Hushållningssällskapen* blifvit åtgjordt. Att här i detalj redogöra för hvad hvarje sådant sällskap inom sin ort utträttat och de åtgärder, som af detsamma vidtagits, skulle leda till en tröttande vidlyftighet. Här må blott framhållas, att inom alla hushållningssällskaps områden, med undantag af Kristianstads och Elfsborgs södra, länsträdgårdsmästare numera äro anställda, på de allra flesta ställen uteslutande aflönade af hushållningssällskapen. Dessa trädgårdsmästare, hvilka erhålla antingen en bestämd årslön eller blott dagraktamente eller bådadera, och hvilka för sina resor inom distriktet åtnjuta dels ersättning af rekvirenten ensam, dels af denne och hushållningssällskapet gemensamt, dels af blott det sistnämnda, hafva utvecklat en synnerligen gagnande verksamhet genom meddelande af råd och upplysningar, uppgörande af planer till trädgårdsanläggningar (särskildt vid folkskolorna), anskaffande af lämpliga fruktträd, bärbuskar m. m., undervisning i folkhögskolor o. s. v., äfvensom på några ställen (t. ex. i Stockholms län) genom föredrags hållande ute på landsbygden. Denna deras verksamhet har uppenbarligen öfverallt framkallat ett ökad intresse för trädgårdsskötseln, och på många orter hafva de många requisitioner långt ifrån kunnat fullgöras. Följden häraf har äfven blifvit, att i många län biträden åt länsträdgårdsmästaren måst anskaffas; i andra åter har länsträdgårdsmästarnes antal höjts till 2, 3, ja ända till 4.

Utom på nu angifna sätt hafva hushållningssällskapen verkat genom anslag till trädgårdsskolor (hvarför särskildt bör framhållas Malmöhus läns, hvilket frikostigt understödt skolan vid Alnarp, 1883 och 1884 med ej mindre än 5,450 kr. årligen, hvarigenom äfven en riklig gratisutdelning af träd, buskar m. m. derifrån gjorts möjlig), till länens trädgårdsföreningar och af dem anordnade expositioner af trädgårdsalster, till belöningar för trädgårdsskötsel, till inköp och utdelning af fruktträd, till understöd åt trädgårdstidskrifter o. s. v. De af hushållningssällskapen till främjande af trädgårdsskötsel (humleodling deri ej inbegripen) utgifna summorna utgjorde

1882	till länsträdgårdsmästare	26,964 kr.,	öfriga utgifter	16,962 kr.
1883	»	27,672	»	19,815
1884	»	30,064	»	22,078

Slutsummorna för dessa trenne år: 43,926, 47,487 och 52,142 kr. visa ett årligt stigande och lemna på samma gång vitsord om ett ökad intresse.

Lägsta anslagen till trädgårdsskötselns befordrande hafva 1884 lemnats af Gotlands hushållningssällskap 250 kr., Kristianstads 500 kr., Kronobergs 517 kr. — dessa tre t. o. m. mindre än Jemtlands (551), Norrbottens (800), Vesterbottens (1,167) och Vesternorrlands (1,375 kr.). Största offervilligheten har ådagalagts af Malmöhus hushållningssällskap (8,450), Gefleborgs (3,819), Blekinge (3,528), Upsala (3,471) samt Göteborgs och Bohus läns (3,425 kr.).

Till den, så att säga, mera offentliga eller officiella verksamheten för trädgårdsskötselns befordrande inom landet bör slutligen räknas dels den

undervisning, som lemnats vid den under Vetenskaps-Akademiens vård ställda Bergianska trädgården, hvilken donerats särskildt för hortikulturens främjande, dels den sedan många år tillbaka pågående odlingen af en mängd olika fruktträdsslag på Landtbruks-Akademiens experimentalfält, hvarigenom ökad kännedom vunnits om för vårt land lämpliga sorter och grund blifvit lagd till en välbehöflig pomologisk mönsterträdgård, hvarjemte icke ringa är att skatta, att derifrån i hardt när otalig myckenhet till rikets alla delar utgått förädlade fruktträd i välskötta, på platsen uppdragna exemplar.

Öfvergå vi nu till den mera privata verksamheten på detta område, så möta oss i främsta rummet de ganska talrika *trädgårdsföreningarne*, hvilka utöfvat en mycket framgångsrik verksamhet. Af dessa omfattar Svenska trädgårdsföreningen, som egt bestånd i 53 år, hela riket; de öfriga deremot landskap eller ännu mindre områden. Deras uppgift har förnämligast varit att sprida håg för trädgårdsskötseln och höja densamma genom anläggning af trädgårdar och trädskolor, anordnande af expositioner och utdelning af prisbelöningar, utdelning — gratis eller till ringa pris — af fruktträd, bärbuskar m. m., utgifvande af skrifter, beredande af kostnadsfri undervisning åt folkskolelärare och andra mindre bemedlade personer m. m.

Härtill vore nu att lägga den alldeles enskilda verksamheten. Mångenstädes hafva, äfven på senare tider, fruktträdgårdar och trädskolor blifvit anlagda; mångenstädes hafva från herrgårdarne fruktträd blifvit spridda till torp och andra mindre lägenheter. Undervisning har på flera ställen blifvit meddelad åt blifvande trädgårdsmästare, och särskildt bör här framhållas den elevskola, som på Akademiens experimentalfält upprätthålles af direktör *E. Lindgren*, icke på grund af något hans åliggande, utan endast af intresse för den goda saken. — En »pomologisk läroanstalt» öppnades den 1 mars 1884 å egendomen Rydaholm i Vestergötland. — Fyra trädgårdstidskrifter täfla nu med hvarandra i att utbreda kunskaper och intresse inom hortikulturens alla grenar, således äfven beträffande fruktträdsodlingen.

Sammanfatta vi det nu sagda, så torde ej med fog kunna påstås, att hvad under senare tiden här i landet åtgjorts för fruktträdsodlingens främjande varit obetydligt. Också vittna hushållningssällskapens årsberättelser nästan utan undantag derom, att intresset för trädgårdsskötseln är i stigande, på några orter i större, på andra i mindre grad. En ännu säkrare, i siffror uttryckt måttstock härpå borde man kunna erhålla i de af hushållningssällskapen lemnade, genom Kongl. Statistiska Centralbyrån utgifna sammandragen af årsberättelserna, i hvilka äfven förekommer en kolumn, upptagande antalet under året planterade fruktträd. Beklagligtvis lemna dock de i detta afseende meddelade uppgifterna mycket öfrigt att önska. Från några håll (t. ex. Stockholms, Södermanlands, Skaraborgs och Vestmanlands hushållningssällskap) iakttages fullständig tystnad; på andra (såsom Elfsborgs norra, Kopparbergs, Kristianstads m. fl.) åtnöjer man

sig med sådana sväfvande uppgifter, som »föga betydligt», »flera hundra», »olika inom olika orter; på flera ställen i tilltagande» o. s. v., hvilka uppgifter år efter år med anmärkningsvärd envishet återkomma. På de flesta ställen hafva primäruppgifter endast ofullständigt till sällskapen inkommit, hvarför man torde kunna beteckna de lemnade slutsummorna, kanske med ett eller ett par undantag, såsom något otillförlitliga och väl mycket stödda på gissningar. Skall emellertid något afseende vid dem fästas, så vill det synas, som om största ifvern i nyplantering af fruktträd visat sig i Malmöhus län, hvarifrån för åren 1880—83 uppgifvas respektive 76,054 — 64,498 — 60,770 — 62,485 fruktträd — siffror, som dock antagligen äro mycket för höga, emedan »ej sällan anföres hvad som inom socknen finnes af planterade fruktträd och ej endast årets arbeten». Stor lifaktighet tyckes dessutom råda inom Östergötland, Gefleborgs samt Göteborgs och Bohus län. Temligen ringa synes deremot antalet nyplanterade fruktträd vara inom Elfsborgs norra hushållningsdistrikt och Vermland samt dessutom — hvilket ju äfven är att vänta — i de nordligaste delarne af vårt land. Från Vesterbotten anföres (1883) såsom planterade »några få» fruktträd och från Norrbotten (1882) »ett fåtal äppelträd». I Jemtland förklaras ingen dylik plantering hafva egt rum och från Vesternorrland angifvas »fruktträd sällsynta, bärbuskar allmänna».

Äfven om, som nyss påpekades, man måste medgifva, att under sista tiden rätt mycket arbetats på trädgårdsskötselns, deri inbegripen fruktträdsodlingens, upphjelpande, kan man ej gerna underlåta att fråga: är det redan gjorda tillräckligt? Svaret härpå framgår af sig sjelf af hvad vi nu gå att anföra.

Det lägsta mål, hvilket vi svenskar böra uppställa för våra sträfvan- den i fruktträdsodling, är väl det, att inom landet måtte frambringas en så stor mängd äpplen, päron, körsbär och andra trädfrukter, att landets eget behof deraf kan — åtminstone till det väsentligaste — fyllas. Men ej ens härvid bör man stanna, utan ett önskningsmål bör äfven vara, att något, t. ex. af friska och torkade frukter, fruktsaft, sylter o. s. v., produceras till utförsel till Finland och Norge, kanske ock till andra länder.

Huru förhåller sig nu produktionen till förbrukningen i vårt land? Svaret är lätt att gifva i allmänna ordalag. Vi behöfva ju endast gå in i hvilken fruktbod som helst för att blifva öfvertygade om den mängd tysk, fransk och amerikansk frukt, som hit införes. Det skulle säkerligen ej sakna intresse att erhålla några exakta siffror beträffande denna fruktimport, och jag har äfven sökt dem på det enda ställe, der de torde kunna finnas, nemligen i Kommerse-kollegii underd. berättelser rörande rikets utrikes handel och sjöfart.

Också finner man här under införda varor en särskild varugrupp »frukter och trädgårdsväxter m. m.» samt derunder en underafdelning »frukter och bär», liksom ock under utförda varor »trädgårdsväxter och jordfrukter m. m.» Uppgifterna förefalla vid första påseendet mycket fullständiga: man får veta både vigten på och värdet af hvad som införts af

hvarje särskildt af fruktslagen apelsiner, citroner, pomeranser, daddlar, oliver, vindruvur, plommon, bruneller, sviskon, korinter, fikon, russin, pomeransknopp och skal, tamarinder, mandlar, kokosnötter, hassel-, val- och andra nötter samt kastanjer, ja — t. o. m. att 1883 införts torra citronskal för 359, ekollon för 680 och russinstjelkar för 131 kr. Det kan under sådana förhållanden näppeligen undgå att väcka någon förvåning, att särskild uppgift om storleken af import och export af sådana trädfruktter, som i vårt land kunna produceras, icke finnes, utan att äpplen, päron och körsbär sammanslås med jordgubbar, ananas och annat smått och godt under den gemensamma benämningen »frukter och bär, ej specificerade». Önskvärdt vore, att Riksdagen ville i tulltaxans uppställning vid taga den lilla förändringen, att åtminstone äpplen och päron blefve af söndrade från de ej specificerade frukternas antal. Att känna importbeloppet häraf torde med fog kunna anses minst lika viktigt, som att få veta, att t. ex. 1883 lök infördes till vårt land för 14,658 kr. och senap (olika slag) för 55,746 kr. (utförsel för 2,121 kr.) — och utan gensägelse mycket viktigare, än att erhålla den upplysningen, att samma år infördes för 73 kr. näfver, 6 kr. fnöske, 2 kr. kakaoskal, 4 kr. alkannærot, 6 kr. zitverrot o. s. v.

Vi nödgas alltså — såsom vi hoppas, endast tills vidare — nöja oss med den vidtomfattande och sväfvande titeln »frukter och bär, ej specificerade». Utan gensägelse utgöra dock äpplen och päron hufvudmassan häraf, hvarför de meddelade siffrorna i viss mån äro upplysande. Till vidlyftighets undvikande må vi åtnöja oss endast med uppgifterna för 1883 (de sist publicerade), och häraf inhemta vi, att då i riket infördes

friska.....	1,232,496 kg.,	värderade till	271,149 kr.
torra.....	42,844 »	»	» 42,844 »
inlagda.....	15,339 »	»	» 23,009 »
konfityrer....	87,308 »	»	» 261,924 »
		Summa	598,926 kr.

Härvid är dock att märka, dels att föregående år (1882) importen af frukter och bär var något större, dels att ej obetydliga kvantiteter af (tullfria) frukter antagligen till landet inkommit, utan att passera tullkammare, dels att verkliga värdet säkerligen varit ej obetydligt högre än det i tullen angifna¹.

Mot denna import svarar en export, som 1883 utgjorde för

friska frukter.....	342,865 kg.,	värderade till	75,430 kr.
inlagda i bränvin eller ättika.....	53 »	»	» 80 »
torra.....	28 »	»	» 28 »
konfityrer.....	32,781 »	»	» 98,343 »
		Summa	173,881 kr.

¹ Såsom en egendomlighet må påpekas, att ehuru, såsom bekant, amerikansk frukt i betydlig mängd införes, af Kommers-kollegii berättelser framgår, att ingen sådan direkt införskrivits. Antagligen är det tyskar, som skörda vinst af att anskaffa denna vara.

Då emellertid hufvudmängden af det i friskt tillstånd exporterade gått till England (241,844 kg.) och Tyskland (40,048 kg.), så är antagligt, att detta hufvudsakligen utgjorts af lingon och andra skogsbär. Hvad deremot utförts till Norge (30,860 kg.) och Finland (6,404 kg.), torde hufvudsakligast bestått af trädfukt. De utförda »konfityrerna» hafva gått nästan uteslutande till Norge (31,770 kg. till ett värde af 95,310 kr.).

De siffror, som i tullrapporterna återfinnas, kunna för öfrigt lemna en annan upplysning, hvilken väl kan betecknas såsom nedslående, ity att de visa, att importen af »ej specificerade» frukter och bär samt frukt-konfityrer är stadd i ett hastigt stigande. Så t. ex. infördes

	1874.	1883.
friska	354,343 kg.	1,232,496 kg. ¹
inlagda	6,424 »	15,339 »
torra	14,695 »	42,844 »
konfityrer ²	23,587 »	87,308 »

På 10 år har alltså importen ungefär tredubblats. Med sådana fakta för ögonen bör man icke hafva anledning att frukta, att brist skall finnas på köpare inom landet, äfven om fruktträdsodlingen blefve vida mera omhuldad, än för n. v. är fallet.

Eller skulle vårt land måhända ej vara lämpligt för fruktodling? Erhålles kanske ej skälig ersättning för dertill använd jord samt derå nedlagt kapital och arbete?

Svaret på dessa frågor beror ytterst på svaret på en annan fråga, som under sista tiden varit föremål för dryftning i vårt land, nemligen den: hvad kan ett fruktträd i allmänhet vara värdt eller, med andra ord, huru stor är dess årliga medelafkastning?

Svaret måste naturligtvis utfalla mycket olika i olika delar af landet, under olika förhållanden o. s. v. Så t. ex. har jag från trovärdigt håll hört uppgifvas, att vid en jernvägsexpropriation ett päronträd (bon-chrétien) ej blott af egaren, utan öfven af nämnden värderades till 1,600 kr. Likaledes känner jag andra fall, då vid expropriation för gatureglering o. s. v. egaren tillerkänt sina fruktträd ett värde, som förekommit ointresserade personer öfverraskande. Det är ock förlätligt, om man skulle våga misstänka, att egarnes uppskattning af sagda träds värde och årsafkastning skulle ej obetydligt hafva reducerats, om samma pris varit dem åsatta af bevillningsberedning eller taxeringsnämnd.

Bortse vi från sådana undantagsfall, som de nu anförda, torde man kunna antaga, att ett till behörig ålder hunnet äpple- eller päronträd i medeltal afkastar 6 å 8 kr. netto om året. Detta är åtminstone den uppgift, som jag från flera håll inom mellersta Sverige erhållit. Till närmare belysning af denna intressanta fråga anhåller jag att få meddela följande

¹ År 1882 1,480,509 kg.

² Enligt Tulltaxan hänföres hit alla slags sylter.

svar derå, som hr direktör *E. Lindgren* på min begäran välvilligt afgifvit:

»*Äpple-, päron- och sötkörsbärs- (bigarrå-) träd* af de bättre sorterna (och andra bör man naturligtvis icke odla) anses i medeltal pr år och träd kunna lemna en nettovinst af 6 kronor, då trädet uppnått tillräcklig ålder. Planteras de på 24 fots afstånd från hvarandra, så rymmer ett tunnland 97 träd, hvilka alltså skulle lemna en medelafkastning pr år af 582 kr., motsvarande 6 proc. ränta å 9,700 kr.

Surkörsbärs- och plommonträd, likaledes af bättre slag, anses kunna lemna en nettovinst pr år och träd af 3 kr. Planterade på 18 fots afstånd från hvarandra, rymmas på ett tunnland 172 träd. Afkastning: 516 kr., utgörande 6 proc. ränta å 8,600 kr.

Dvärgträd af äpplen anses pr år och träd kunna afkasta minst 1 kr. netto. Planteras sådana på 6 fots afstånd mellan träden i raderna och med 8 fots afstånd mellan raderna, så rymmas på ett tunnland 1,166 träd, hvilka skulle afkasta 1,166 kr. eller 6 proc. ränta å 19,433 kr. kapital. Då emellertid dvärgträd icke uppnå synnerligen hög ålder, på sin höjd 20 å 25 år, måste trädens kapitalvärde betydligt reduceras, men äfven om denna reduktion utsträcker till 50 proc., representerar en dylik plantering en aktningvärd summa. Man är äfven nu mer temligen allmänt ense om att anse odling af dvärgträd löna sig bättre än af storvuxna träd.

Dvärgträdsplanteringar af päron äro vida osäkrare i vårt klimat. Dvärgträd af plommon förekomma näppeligen.

Ostheimer weichsel och åtskilliga andra morellslag fordra ungefär samma afstånd som dvärgäppleträd och anses kunna lemna ännu högre afkastning.

Krusbärs- och vinbärsbuskar, af goda sorter och väl skötta, anses pr år och buske lemna en nettovinst af 50 öre¹.

Hallon lemna högst betydlig afkastning, större än krusbärs- och vinbärsbuskar, om de, hvilket är mycket sällsynt, skötas som sig bör. Någon sannolikhetsberäkning öfver nettovinsten tilltror jag mig dock ej att göra.»

Äro nu, såsom väl anledning finnes att antaga, dessa beräkningar tillförlitliga, så kan det med skäl väcka förvåning, att fruktträdsodlingen icke inom vårt land fått en större utsträckning. Icke kan detta bero derpå, att den är en ny och oförsökt sak, ty bevisligt är, att dylik odling förefanns redan i det kristna tidehvarfvets början — kanske ännu förr². Och sedan dess hafva fruktträd blifvit omhuldade mångenstädes i vårt land, särskildt vid kloster, kungsgårdar och större herregårdar. Från dessa härstammar den fruktodling i större skala, som på åtskilliga ställen sedan urminnes tid bedrifvits och ännu bedrifves.

¹ En egendomsegare i närheten af Stockholm har meddelat, att hans krusbärsbuskar, som stå i bördig jord och skötas väl, plåga lemna en årlig inkomst af 3 kr. pr buske.

² De i vår nordiska mytologi omtalade Iduns äpplen, som voro «asarnes ålderdomströst», hade antagligen icke till sina förebilder de surkartar, som vildapeln frambringa, utan frukter af ädlare slag.

Andra måste orsakerna vara, och säkerligen äro de många, med hvarandra samverkande. En sådan kan man söka i tröghet och obenägenhet för allt, som ej eger urgammal häfd på orten, hvilka egenskaper anses vara ett karaktärsdrag hos vår allmoge. En annan torde vara bristande insigt — och detta i många hänseenden, såsom beträffande rätta sättet för trädgårdens skötsel, val af de för hvarje ort lämpligaste fruktslagen, fruktens behöriga förvaring och tillgodogörande m. m. Fruktan för de dryga kostnader, som anses nödvändiga för fruktträdgårdars anläggning, torde ock afskräcka många, liksom ock den på åtskilliga orter rådande svårigheten att erhålla goda träd till plantering — en svårighet, som dock för hvarje år torde blifva mindre. Den osäkra afkastningen, de stundom inträffande mindre goda fruktåren anföras ock icke sällan såsom skäl mot fruktträdplantering, äfven fastän ingen torde förneka, att om jordbrukaren endast borde odla det, hvaraf god skörd alltid är viss, skulle all odling i vårt land upphöra. Slutligen uppgifves — och en sanning ligger, bedröfligt nog, deri — att man genom fruktodling lätteligen skördar både förargelse och skada, ekonomisk förlust och störd hemfrid genom den i åtskilliga trakter ännu fortlefvande uppfattningen, att fruktstöld icke är något så synnerligen vanhederligt, utan snarare till hälften tillåtligt. Och vid detta våldförande af eganderätten ej blott sköflas årets afkastning, utan skadas äfven i större eller mindre mån de bärande träden. Dess bättre synes dock, åtminstone i en stor del af landet, en annan, riktigare uppfattning börjat göra sig gällande.

Det återstår till sist att yttra några ord om de mått och steg, som ytterligare böra vidtagas för fruktträdodlingens befrämjande. Då jag nu går att i några särskilda punkter framlägga min uppfattning härutinnan, anser jag mig endast böra förutskicka, att jag härvid sökt taga särskild hänsyn till den såväl hos oss, som i grannländerna vunna erfarenheten. Såsom verksamma medel skulle jag därför vilja påpeka:

1) *Ej blott upprätthållande, utan fortsatt utveckling af länsträdgårdsmästarnes verksamhet.*

Denna verksamhet bör omfatta råd och upplysningar beträffande ej blott nya trädgårdars anläggning, utan äfven de redan befintligas skötsel, i hvilket afseende för n. v. mycket återstår att önska. Tillika bör trädgårdsmästaren vara behjelpig vid val och anskaffande af *goda* och *för orten passande* fruktträd, ty skola våra inhemska frukter kunna så småningom ersätta de importerade utländska, så får man ej åt slumpen öfverlemna valet af de sorter, som skola planteras; ett träd med usel frukt kräfver lika mycket plats, tid, möda och omkostnader, som ett med god frukt. Är trädgården belägen nära en större stad eller äro kommunikationerna med en sådan lätta, kan man jemte vinterfrukt med fördel odla tidigt mognande, mindre hållbara sorter, men i annat fall bör största (eller uteslutande) vikt läggas på producerande af vinterfrukt. Undervisning bör ock lemnas i sättet för ej mindre fruktens ändamålsenliga förvaring, än ock dess tillgodogörande på olika sätt, så att ej all frukt under goda

fruktår föres frisk i marknaden, hvarigenom de redan låga prisen än mer nedtryckas, utan att i stället en större eller mindre del torkas, beredes till saft, marmelad o. s. v.

Beträffande formen för denna undervisnings meddelande, torde jemte det nu allmänna kringresandet till enskilda reqvirenter offentliga föredrag böra mera än hittills förekomma. Härvid ligger det makt uppå, att för allmogen mindre framhålles fruktträdsodlingens, så att säga, estetiska sida, utan att talande skäl framläggas för den ekonomiska fördel, som deraf kan beredas.

2) *De nu varande trädgårdsföreningarnes fortsatta och utvidgade verksamhet samt bildandet af nya på orter, der sådana nu saknas.*

I detta afseende torde det vara särskildt att såsom manande till efterföljd framhålla, huruledes i Vermland inom åtskilliga socknar föreningar bildats och att genom dessa sockenträdskolor blifvit anlagda. Ännu mera gagn synas dylika småföreningar böra kunna uträtta, om de blefve filialer under en länsförening och således en viss enhet i deras åtgöranden vunnas.

3) *Ökad spridning af goda fruktslag, gratis eller till nedsatt pris åt mindre bemedlade.*

Denna spridning, som naturligtvis kan ske på hushållningssällskapens, landstingens, föreningars eller enskilda personers bekostnad, bör företrädesvis afse att underlätta anskaffandet af fruktträd åt mindre jordbrukare, hvilkas tid är mindre än de störres upptagen af olikartade göromål och som därför ofta bättre medhinna fruktträdens skötsel, äfvensom till folkskolorna, beträffande hvilka svårigheten att erhålla dylika träd ofta uppgifves såsom skäl för skolträdgårdens bedröfliga tillstånd. Vid denna spridning af fruktträd bör man ej fästa alltför sangviniska förhoppningar, att alla eller ens de flesta skola komma att behörigt skötas, men äfven om hälften deraf genom vanvårdnad eller ogynsamma omständigheter skulle gå förlorad, så får man glädja sig åt, att den andra hälften kommer att uppfylla det afsedda ändamålet.

Vid denna fruktträdsspridning bör man dessutom oeftergifligt hafva för grundsats, att endast verkligt goda, ej ömtåliga sorter utdelas, liksom ock att man ej söker sprida många sorter, utan få, väl valda. Tillika böra träden vara inom landet, helst i trakten, uppdragna, och härigenom ett ej ovanligt oskick motarbetas, i det att från svenska trädskolor, utan att uppgift derom meddelas, stundom säljas från utlandet direkt införskrifna träd. Dessa äro ej blott ofta nog ömtåligare, såsom uppdragna på orter med blidare klimat, utan ock svagare till följe af den långa transporten och de ej sällan många ompackningarne.

4) *Gratisutdelning af folkböcker i ämnet.*

Det torde i detta afseende kunna ifrågasättas, huruvida ej en kort, lättfattlig uppsats borde i almanackan intagas. Att betona är dock, att dylika folkböcker icke göra muntliga föredrag öfverflödiga, ty »det levande ordets» makt har äfven inom vårt land visat sig vara stor.

5) *Beredande i större utsträckning än hittills* (genom hushållningssällskap, landsting eller enskilda föreningar) af gratisundervisning åt folkskolelärare och andra mindre bemedlade personer.

Med afseende härpå har erfarenheten inom vårt land otvetydigt talat för det gagnande inflytandet af dylik undervisning åt folkskolelärare. Under sin studietid (på seminarierna) äro dessa i de flesta fall så upptagna af inhemtandet af kunskaper i andra ämnen, att trädgårdsskötseln blir betraktad såsom en ringa bisak — och detta så mycket heldre, som dagliga erfarenheten visar, huru liten vigt af skolråden i allmänhet fästes dervid. Sedan emellertid lärarne fått fast plats och ej så mycket jägtas af mångahanda arbeten samt under sommaren ega någon tids ferier, omfatta några af dem med begärlighet tillfället till ytterligare förkofran i trädgårdsskötseln, och dessas ökade insigter komma sedan folkskolan till godo.

Hvad åter beträffar gratisundervisning åt andra, mindre bemedlade personer, så har därför hos oss föga blifvit åtgjort. Annorlunda är förhållandet i Danmark. Der användas årligen af statsmedel 3,000 kr. såsom stipendier (å 200 kr.) till husmandssöner för »Uddannelse i økonomisk Havebrug». Dessa stipendier utdelas af det Kongl. Danske Haveselskab, och lärjungarne placeras hos framstående trädgårdsmästare i olika delar af riket. Med de vunna resultaten uttalas stor belåtenhet¹.

6) *Utdelning i större utsträckning än hittills* af belöningar för visadt nit i fruktträdsodling åt

a) *Folkskolelärare.*

Resultatet af dylik uppmuntran har enligt folkskole-inspektörernas rapporter inom Skåne (Malmöhus län) visat sig vara tillfredsställande.

b) *Smärre jordbrukare.*

Dylika belöningar hafva under en följd af år hos oss förekommit, ehuru väl i temligen ringa skala. Så t. ex. utdelades, enligt officiella uppgifter, sådana under 1884 af rikets samtliga hushållningssällskap (utom Vermlands² till ett sammanlagdt belopp af endast 428 kr. I Danmark utdelades deremot³ 1872—79 till »Husmænd» 2,000, sedan 3,000 kr. årligen, men i Finansloven för 1885—86 upptagas till detta ändamål 5,000 kr. Denna höjning af anslaget talar tillräckligt för den nytta, som deraf åstadkommits.

På tal om belöningar må här någon tvekan uttalas, huruvida det hittills vanliga sättet för prisbelöningars utdelning vid trädgårdsexpositioner

¹ Till förekommande af missförstånd må tilläggas, att denna undervisning omfattar trädgårdsskötsel i allmänhet, icke fruktträdsodling uteslutande eller ens hufvudsakligen.

² Beträffande detta län har åtskilnad ej kunnat göras mellan utgifter till detta och andra ändamål.

³ Äfven här afses dock ej uteslutande eller ens hufvudsakligen befrämjande af fruktträdsodling, utan premierna utdelas »til Husmænd for havemæssig Dyrkning af deres Jordlodder».

är fullt lämpligt. Utställda frukter blifva der belönade, utan att afseende i allmänhet fästes dervid, huruvida den exponerande sjelf på något sätt eger förtjenst af den exponerade fruktens uppdragande. En person, som för några månader eller dagar sedan tillträdt en egendom med dithörande fruktträd, kan derigenom komma att belönas för sin företrädares förtjenster och vinna priset framför andra, som sjelfva uppammat de träd, hvilkas frukter de utställt. Någon ändring härutinnan synes vara af rättvisa och billighet påkallad.

7) *Premier åt (i synnerhet afgående) skolbarn, bestående i träd och bärbuskar, som få till hemmen medtagas.*

Dylika belöningar för flit och framsteg i allmänhet samt intresse för trädgårdsodling i synnerhet hafva på sista tiden börjat utdelas på enstaka ställen i Upland, Östergötland, Vestmanland och Dalarne, kanske ock några ytterligare orter, och detta med godt resultat. »I några fall hafva de varit anledning till nya trädgårdars anläggning.» På detta sätt erhållna träd blifva särskildt föremål för sina egares kärlek och omvårdnad, och deraf alstras ock respekt för andra personers likartade egendom, ett be-sinnande af sanningen i bibelns ord: »hvad I viljen, att människorna skola göra Eder, det gören I ock dem». För en allmännare utbredning af detta vackra sätt att gå till väga borde man kunna påräkna välvillig samverkan af hushållningssällskap, folkskoleinspektörer, skolråd och skollärare.

Öfverhufvud taget har det, äfven inom vårt land, visat sig mycket förmånligt att anknyta minnet af någon viktigare tilldragelse i den enskilda människans lif vid planterandet af ett frukt- eller annat slags träd. På åtskilliga ställen, företrädesvis i utlandet, har det t. ex. blifvit ett häfdvunnet bruk att plantera ett träd till minne af ingånget äktenskap, ett barns födelse o. s. v. Önskligt vore, att denna sed hos oss blefve allmän, och onekligt är, att landsbygdens presterskap skulle härutinnan kunna ut-rätta icke så litet.

I sammanhang härmed må omnämnas, att ett trädgårdssällskap i Schlesien företagit sig att till den af nattvardsungdomen, som sådant önskar, gratis öfverlemna ett fruktträd. Dessa anbud hafva med begärlighet mot-tagits och spridningen af fruktträd har derigenom i icke ringa grad underlättats.

8) *Anskaffande genom vissa myndigheters försorg af fruktträd och bärbuskar åt sådana under dem stående personer, som disponera öfver smärre jordstycken.*

I detta afseende har jag närmast tänkt på chefsembetena för våra indelta regimenten och jernvägsstyrelsen. Hvad särskildt de förstnämnda beträffar, så skulle säkerligen genom deras försorg odlingen af fruktträd och bärbuskar vid soldattorpen kunna blifva långt allmännare, än nu är fallet. Redan i den omständigheten, att träden och buskarne erhölles genom befälet och att detta sedan följde de små planteringarne med upp-märksamhet, skulle ligga en kraftig sporre till deras omsorgsfulla skötsel. Och den afkastning, som de sedan komme att lemna, skulle nog blifva ett

om än ringa, dock välkommet bidrag till de knappa inkomsterna. Att det kan löna mödan att åtminstone göra försök i denna riktning, därför talar följande förhållande: Genom att hänvända sig till hushållningssällskapet för erhållande af dess medverkan såg öfversten för Vermlands regimente H. Falk sig 1884 i tillfälle att för sina soldater tillkännagifva, att de af dem, som önskade erhålla fruktträd och bärbuskar till plantering vid sina torp, borde anmäla sig. Resultatet blef nästan för godt, i det att anmälan skedde af nästan alla. Första året utvaldes bland dem 80, och dessa erhöles enhvar genom kompanicheferna 4 fruktträd och 8 bärbuskar, hvarjemte åt dem bereddes någon teoretisk och praktisk undervisning i deras skötsel. Följande år erhöles andra 80 samma förmån, och meningen är att härmed fortgå, så att på 10 år utdelning skett till alle man vid regimentet. Den pålitlighet och sträfsamhet, som utgöra så hedrande drag hos vår indelta soldat, ingifva goda förhoppningar, att detta företag skall i sinom tid bära i dubbel mening goda och rikliga frukter.

Hvad åter angår jernvägsstyrelsen, så synes äfven denna på liknande sätt kunna främja odlingen af fruktträd och bärbuskar kring banvaktarestugor o. s. v. Men härjemte vill det synas, som om ännu något mer kunde åtgöras. Jernvägarne genomlöpa mångenstädes god jord, som väl lämpar sig för odling af fruktträd och bärbuskar. Det vore skäl att åtminstone försöksvis på några ställen inom olika delar af landet, på jernvägens inhägnade område, på banvallar o. s. v. plantera dylika; någon olägenhet borde väl ej deraf kunna uppstå, isynnerhet om man valde träd af lågväxtare slag. Blevde sedan afkastningen här af (ej af det vid banvaktarestugorna odlade) anslagen till någon understöds-kassa för jernvägstjenstemännen, så skulle antagligen dessa känna sig manade att troget vårda och vakta de planterade träden och buskarne. Tilläggas må blott, att Upsala trädgårdssällskap vid sitt sommarsammanträde innevarande år fattat beslut om att ingå till jernvägsstyrelsen med en framställning i detta syfte.

Åtskilliga andra åtgärder till fruktträdsodlingens främjande i vårt land skulle nog kunna föreslås, men äfven genom blott de af mig framhållna borde ett stort steg framåt i den rätta riktningen kunna tagas.